

Nr 48.

Av herr **Hederstierna**, om anslag till Föreningen för folkbad.

Riksdagen har i skrivelse (nr 160) till Kungl. Maj:t den 27 april 1918, föranledd av motioner i båda kamrarna*), anhållit, det täcktes Kungl. Maj:t »låta utreda, huruvida och i vad mån åtgärder från statens sida kunna vidtagas för att å landsbygden och särskilt i större befolkningscentra befrämja tillkomsten av badanstalter».

Sedan denna skrivelse avläts, hava snart förflutit nio år. Visserligen hava dessa år kännetecknats såsom en ekonomisk kristid. Men detta har icke hindrat, att man hos flera nationer tagit sig an sådana samhällsuppgifter, som visat sig vara ägnade att stärka folkhälsan. En fråga, som därvid från olika sidor upptagits till praktisk lösning, är utvecklandet av kroppskulturen, den individuella kroppsvården.

I Sverige har visserligen sedan flera årtionden tillbaka framgångsrikt arbetats på sanitära förbättringar och det uppväxande släktets fysiska vård. Men först med ett allmännare införande bland skolbarnen av kroppsövningar och bad torde man hava börjat närma sig målet att skapa ett friskt släkte. Men vår tids hygieniska sakkunskap anser, att man även måste komma därhän, att varje vuxen människa flitigt använder sig av bad och nyttiga kroppsövningar, sådana som exempelvis simning.

Emellertid vill det synas, som om riksdagens nyssberörda skrivelse, i vilken uppskattningen av badens betydelse klart tillkännagives, icke från Kungl. Maj:ts senaste regeringars sida vunnit beaktande. Skrivelsen har varit remitterad till följande myndigheter och föreningar och besvarats av dessa å här angivna tider: *skolöverstyrelsen* den 22 september 1922, *Svenska provinsialläkarföreningen* den 14 augusti 1923, *medicinalstyrelsen* den 3 december 1923, *fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden* den 28 april 1924, *Föreningen för folkbad* den 19 december 1924 samt *Svenska nationalföreningen mot tuberkulos* den 30 januari 1925. Därefter har, såvitt kunnat utrönas, vidare remiss ej förekommit, vadan det kunnat väntas, att ärendet vore färdigt för slutlig handläggning.

Redan vid den utredning i ärendet, som första kammarens andra tillfälliga utskott enligt sitt utlåtande nr 5/1918 underkastade detsamma, inhämtades yttranden från *medicinalstyrelsen* och *socialstyrelsen*. Den sistnämnda styrelsen anförde härvid bland annat följande:

*) I första kammaren (nr 121/1918) av herr G. H. von Koch och i andra kammaren (nr 249/1918) av herr Albert Zander.

»På åtskilliga platser har det visat sig, att badhusdriftens dåliga ekonomi närmast varit en följd av den låga badfrekvensen. Såsom redan förut framhållits, är ock kännedomen om badets hygieniska betydelse icke tillräckligt spridd. Det behöves en omfattande upplysningsverksamhet för att åstadkomma förbättring i detta avseende. Önskvärt vore därför, att en förening bildades med lokalorganisationer i olika delar av landsorten och med syfte att främja intresset för bad hos alla samhällsklasser av vårt folk.» Härefter anger socialstyrelsen några sätt, på vilka detta enligt dess åsikt skulle kunna ske, såsom genom att i tal och skrift sprida upplysning om badens betydelse för hälsan, genom att skapa en viss intressemedverkan från ortsbefolkningens sida i fråga om folkbadens omhändertagande samt genom att tillhandagå med råd och upplysningar rörande badanstalters anläggning och skötsel.

I sin skrivelse i frågan uttalar sig riksdagen härom sålunda:

»Uti omförmälda, av socialstyrelsen avgivna och i riksdagens vederbörande utskotts betänkande i ämnet intagna yttrande synes styrelsen på ett klaggörande sätt behandlat föreliggande spörsmål; och överensstämma däri gjorda uttalanden i allt väsentligt med riksdagens uppfattning.

I likhet med socialstyrelsen anser riksdagen, att ordnandet av det kommunala badväsendet bör vara en kommunens och landstingets angelägenhet. Statens medverkan härutinnan bör huvudsakligen inriktas på upplysningsverksamhet och inskränkas till att vara ledande och kontrollerande».

Vad, som enligt det ovanstående socialstyrelsen uttalat sig för och som riksdagen förklarar i huvudsak överensstämma med dess uppfattning, gällde alltså bland annat önskvärdheten av en förening med syfte att främja intresset för bad. En dylik förening stiftades i Stockholm år 1921 och har sedan dess bedrivit sin verksamhet inom hela landet. Dess namn är Föreningen för folkbad, och den har enligt sina stadgar till uppgift att främja intresset för bad och ökandet av badmöjligheter.

Föreningen för folkbad söker vinna sitt mål dels genom propaganda-verksamhet, dels genom förmedlande åt myndigheter och enskilda av sakkunniga utredningar, råd och upplysningar i badfrågor samt tillhandahållande av ritningar och beskrivningar å smärre badhus av standardtyper.

Föreningen i fråga har under sin nu mer än 5-åriga verksamhet lyckats erhålla förbindelse med ett stort antal personer och institutioner i olika delar av vårt land. Sålunda räknade den vid slutet av år 1926 bland sina medlemmar 13 stadsläkare, 37 provinsialläkare, 18 andra läkare och, såsom korporativa medlemmar, Svenska provinsialläkareföreningen, Svenska stadsläkareföreningen, åtskilliga idrotts- och fackföreningar, 14 kommunala förvaltningar samt 5 enskilda badhusförvaltningar. Anslutningen från kommuner och enskilda badhus har till i år hittills ökat med ytterligare respektive 4 och 2. Det sammanlagda medlemsantalet var i december

206, vilket i och för sig ej är högt men dock med hänsyn till den ogynnsamma ekonomiska konjunkturen och den befintliga mångfalden av föreningar ingalunda obetydligt. Uppenbarligen torde emellertid en dylik förenings berättigande mindre böra bedömas efter dess medlemsantal än efter dess arbete utåt. I detta hänseende må här nämnas, att Föreningen för folkbad genom sitt sekretariat stått och står i korrespondens med badintresserade över hela landet och att föreningen dels direkt, dels genom ombud spritt ett flertal propaganda-flygblad i badfrågan. Vidare har föreningen bland annat föranställt en uppsats i 1926 års almanacka »Om bad såsom medel för folkhälsan förr och nu», tagit initiativ till en talrikt och representativt besökt badkongress i Stockholm år 1925, utgivit en rikt illustrerad, populär bok, »Bad och folkhälsa», innehållande föredragen och diskussionsinläggen vid sagda kongress, låtit utarbeta och mot låga självkostnadspriser tillhandahållit ritningar och beskrivningar till enklare inomhusbad, avsedda för landsbygden, ävensom badregler för inomhusbad, under år 1926 anordnat tvenne radioföredrag i badfrågan samt tillsammans med A.-B. Svensk filmindustri åstadkommit några badpropagandafilmer, som visats å flera biografers s. k. journalprogram och som komma att, sammanställda och försedda med text, uthyras mot billig avgift åt skolor och andra intresserade såsom hjälpmedel i badpropagandan.

Ett viktigt led i föreningens verksamhet är att söka uppmuntra till ökad badfrekvens i befintliga badanläggningar. Härvidlag torde organiserandet av lokala föreningar böra vara en viktig faktor, och lämnar föreningen anvisningar i fråga om stadgar och förvaltningsdetaljer härvidlag. Det må även hänvisas till det utförliga omnämnande av föreningen och dess verksamhet, som göres (å sid. 445) i »Social handbok», utgiven av kanslirådet G. H. von Koch.

Oaktat föreningens organisation till väsentlig del är baserad på frivilligt, oavlönat arbete, äro givetvis vissa utgifter ofrånkomliga för att möjliggöra den sålunda antydda verksamheten. Föreningen har hittills bestritt dessa utgifter dels genom sina medlemmars avgifter och mindre gåvor, dels genom vissa anslag av kungl. pensionsstyrelsen, dels slutligen i fråga om utgivandet av badkongressens förhandlingar med ett av Kungl. Maj:t beviljat anslag å 3,000 kronor. Endast tack vare stor sparsamhet i sina utgifter och fondering av ständiga medlemmars avgifter samt av de medel, som inflyta för föreningens standardritningar, ställde sig föreningens ekonomi omkring den 1 december förra året i sammandrag sålunda (bokslutet för år 1926 är ej avslutat):

Inkomster:

Saldo från föregående år	kronor	3,219: 66
Ständiga ledamöters fond	»	3,700: —
Årsavgifter	»	884: 80
Badhusritningar	»	999: —

Smärre bok- och ströbladsförsäljningar	kronor	253: 65
Boken »Bad och folkhälsa», anslag, annonser och försäljning	»	4,205: 10
Diverse inkomster	»	13: 65
Intresse konto	»	56: 33
		<hr/>
	Summa kronor	13,332: 19

Utgifter:

Badhusritningar	kronor	224: 51
Badkongressen	»	12: —
Boken »Bad och folkhälsa»	»	5,567: 10
Smärre bok- och ströbladsförsäljningar	»	106: 10
Sekretariatets konto, omfattande huvudsakligen renskrivning, papper, kuvert och postporton.....	»	849: 66
Sammanträden	»	52: 20
Inventarier	»	190: —
Diverse utgifter.....	»	213: 50
Kapitalräkning, giro och kontant i kassan.....	»	6,117: 12
		<hr/>
	Summa kronor	13,332: 19

Det är emellertid påtagligt, att, i och med att föreningen får ett allt vidsträcktare verksamhetsområde, något, som för fullföljande av arbetet för föreningens mål är en nödvändighet, det kräves ett säkrare och något rikligare ekonomiskt stöd, än som hittills stått föreningen till buds. Särskilt må framhållas önskvärdheten av, att föreningen må sättas i stånd att dels till billigast möjliga pris eller helst kostnadsfritt tillhandahålla propagandalitteratur och föreläsningar ute på landsbygden och i landsortens städer och stadsliknande samhällen, dels utarbeta ytterligare typ-ritningar för badanläggningar och kunna utlämna dylika ritningar och beskrivningar därtill för lägre än självkostnadspriset. Vidare torde betydelsefull medverkan till en rationell ekonomisk drift av badanläggningarna kunna vinnas, om genom föreningens försorg kunna insamlas, bearbetas och distribueras statistiska och bokföringsuppgifter från landets olika folkbadanläggningar ävensom tryckas och till badhusförvaltningarna kringsändas råd och rön rörande badhusdrift, särskilt i fråga om nyare tekniska anordningar samt förvaltningsprinciper.

I fråga om möjligheten att åstadkomma smärre badanläggningar å landsorten må i detta sammanhang framhållas, att den medverkan härtill, som kungl. pensionsstyrelsen på initiativ av landshövding Oscar von Sydow i Göteborgs och Bohus län år 1922 inledde, genom att lämna bidrag till några dylika anläggningar, visat sig synnerligen välsignelsebringande. Hittills hava i fyra län lämnats dylika anslag till sammanlagt 33 stycken badstugor. Bland villkor, som härvid pläga uppställas, är att, därest en

lokalavdelning av Föreningen för folkbad för länet kommer att inrättas, nämnda lokalavdelning skall äga att öva tillsyn över badstugornas verksamhet. Dessa badstugor, av vilka några redan varit färdiga tre år, andra ett à två år — uppförda efter ritningar, som uppgjorts antingen av Svenska nationalföreningen mot tuberkulos eller Föreningen för folkbad — hava tillvunnit sig allt större intresse från befolkningens sida, enligt vad statistiken visar. Det må tilläggas, att det från pensionsstyrelsens sida även ställes i utsikt, att under vissa förhållanden lån kunna erhållas på billiga villkor från pensionsförsäkringsfonden för uppförande av smärre badhus. Givetvis förutsättes emellertid, att genom enskilda initiativ och personlig medverkan respektive ortsbefolkning skall deltaga i arbetet för badstugornas åstadkommande. Men härtill kräves sådan propaganda, för vilken Föreningen för folkbad arbetar.

Vad riksdagen i sin skrivelse till Kungl. Maj:t år 1918 hemställt om att få utrett beträffande landsbygdens badfråga synes genom den erfarenhet, som vunnits bland annat genom kungl. pensionsstyrelsens och Föreningens för folkbad verksamhet, så tillvida kunna redan nu anses vara klarlagt, att den närmaste åtgärd, som från statens sida bör kunna göras för att befrämja tillkomsten av badanstalter å landsbygden, torde vara att lämna ekonomiskt stöd åt nämnda förening. Det vill synas, att detta bidrag för att betrygga sagda verksamhet bör för stundande budgetår bestämmas till 10,000 kronor.

I det jag beder få ställa till vederbörande utskotts förfogande ett av Föreningens för folkbad styrelse uppställt förslag till användande av eventuellt statsbidrag ävensom ett exemplar av föreningens stadgar, revisionsberättelse över föreningens verksamhet år 1925 samt ett antal av föreningens flygblad, får jag med stöd av vad sålunda anförts hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i 1927—28 års stat anslå ett belopp av 10,000 kronor att genom socialdepartementet och under den kontroll i fråga om medlens användning och redovisning, som kan befinnas erforderlig, tillhandahållas Föreningen för folkbad för bedrivande av dess verksamhet i huvudsak enligt här ovan angivna riktlinjer.

Stockholm den 20 januari 1927.

Carl Hederstierna.